

Sadarboties ar biznesu un piesaistīt finansējumu

Uzņēmēja domāšanas veids man nav svešs, apgalvo RTU jaunais rektors Leonīds Ribickis

Kā Tehniskajai universitātei pašlaik klājas?

Pēc budžeta apjoma esam 2005. vai 2006. gada līmenī. Pirms pāris gadiem budžets bija ap 50 milj. latu, tagad - nedaudz pāri 30. Bija jau tā, ka sākām mazliet labāk dzīvot, tad atņēma pusi no algas, un visi atkal tādi bēdīgi. Augstākajai izglītībai par budžeta vietām no valsts saņemam ap 12 milj. Ls. Pārējo iegūstam ar maksas pakalpojumiem - studentus mācot. Ieņēmumi no pētniecības pērn bija septiņi miljoni latu.

Vissvarīgāk ir nodrošināt finanšu plūsmu no ārpuses. Mēs cenšamies to darīt, bet jādara vēl desmitreiz vairāk. Lielas iespējas ir saistītas ekselences grupām, kas veic pētījumus Eiropas konsorcijs. Dažos mēs esam, bet nav jau tik vienkārši aiziet priekšā veco Eiropas valstu universitātēm, kas pieradušas ar tiem sadarboties. Piemēram, lai tiktu Eiropas spēka elektronikas pētniecības centrā, pagāja pieci gadi, kamēr es izcīnīju tiesības savam institūtam. Ceru, ka nākamgad jau piedalīsimies pirmajā projektā, ko finansē Philips un ABB. IT jomā un iegūto elektrisko sistēmu jomā šāda apvienība ir Artemis, tāda ir arī transporta jomā. Paši jau piekto gadu rīkojam konkursus RTU pētnieciskajiem projektiem, kur dodam mazliet naudu, ja ir līdzfinansējums no uzņēmuma. Pētījumu tēmas lielākoties nāk no komersantiem. Piemēram, pēc Arcus Elektronika pasūtījuma jau otro gadu izstrādājam jaunu produktu, pērn viņi līdzfinansēja 3 tūkst. latu. Tur ir piesaistīti maģistranti, doktoranti, viens vai divi pētnieki. Kopā katru gadu īstenojam 30 - 40 šādus projektus.

Lielākā problēma, ka mēs ar biznesu runājam dažādās valodās, kaut arī visi latviski. Arī laika konstantes atšķiras. Mēs universitātē domājam, ka viens gads ir īss periods, lai kaut ko izstrādātu, uzņēmēji par normālu uzskata 2 - 3 mēnešus. Tā ir problēma visā Eiropā un pasaulē. Tāpēc jau ir dažādi tā saucamie produktu attīstības instrumenti. Latvijā pie tiem var pieskaitīt nule izveidotos Kompetences centrus, RTU kā dibinātājs piedalās piecos no tiem.

Tad jau gandrīz visos.

Jā, gandrīz. Divi paliek bez tiešas līdzdalības, tomēr mūsu pētnieki plāno piedalīties arī citu centru projektos. Līdzdalībai kompetences centros, protams, būs finansiāla atdeve. Summējot ES un uzņēmēju ieguldījumus, projektu summu var lēst uz 60 milj. Ls. Pat, ja mēs piedalāmies trešdaļā, tas ir pietiekami daudz. Katrs kompetences centrs ir SIA, kas menedžēs aptuveni 6 milj. latu ES finansējuma. Vai šādas shēmas izvēle bija pareiza? Es stipri šaubos. Kas pēc tam notiks ar šiem SIA? Mums būs izveidotas septiņas zinātniskas institūcijas līdzās tām daudzajām, kas jau ir. Bet laikam citādi neprata, negribēja atdot universitātēm, domāja, ka tās šo naudu iztērēs nepareizi.

CV
Leonīds Ribickis
Dz. 1947. gadā Cēsu rajonā
Izglītība
RTU, Inženieris (1970), zinātņu doktors (1978)
► No 2007. gada LZA akadēmīķis
► No 2000. g. RTU profesors
► No 1994. g. habilitētais inženierzinātņu doktors
► No 1992. g. inženierzinātņu doktors
Nodarbošanās
► No 2000. g. RTU zinātņu prorektors;
► 2001. - 2003. g. Latvenergo padomes priekšsēdētājs;
► no 2001. g. RTU Industriālās elektronikas un elektrotehnoloģiju katedras vadītājs;
► no 2000. g. nodibinājuma Latvijas Tehnoloģiskais parks padomes priekšsēdētājs, pirms tam - direktors;
► no 1999. g. Industriālās elektronikas un elektrotehnikas institūta direktors;
► 1992. - 1999. g. SIA ABB RTU direktors;
► 1986./87. m. g. viesprofesors Viskonsinas Madisonsas universitātē ASV;
► 1983. - 1994. g. docents RTU EEF Automātiskās elektriskās piedziņas katedrā, pirms tam - vecākais pasniedzējs.
AVOTS: RTU

Ar to jaunu zinātnisko institūciju veidošana nebeidzas.

50 milj. latu ir atvēlēti valsts nozīmes pētniecības centriem - kad iepirks iekārtas, atkal tiks veidotas akciju sabiedrības vai SIA.

Kā jūs to vērtējat?

Kā ir noticis, tā ir. Es biju klāt procesam - tas ilga četrus gadus. Valdība negribēja līdzfinansēt iekārtu iegādi un mēģināja atrast kādu citu risinājumu. Tad radās spārnotas domas: taisīsim eksperimentālās ražotnes. Ja ir ieinteresēts uzņēmējs, kas domā par nākotni, nu kāpēc lai viņš nenopirktu iekārtu, lai zinātnieki strādātu viņam? Mums kā pētniekiem it kā ir vienalga. Galvenais ir pētnieciskais process un centieni sasniegt rezultātu. Ja tas ir derīgs un vajadzīgs tautsaimniekam, tad tas ir izcilākais, kas var būt. Runājot par ES finansējumu pētniecībai, daļa nozares cilvēku domā, ka Latvijai vairāk būtu vajadzīga fundamentālā zinātne, un raizējas, ka iztērēsim ES doto naudu, bet jaunu zināšanu nebūs. Tādas nelielas valstīpas kā Somija tā nedomā. Savulaik arī viņi vairāk atbalstīja tos, kas ražo, lai tautsaimniecība uzplauktu. Es arī atbalstu šādu pieeju.

Kas nošķir fundamentālo no lietišķās pētniecības?

Visu mūžu esmu darbojies Enerģētikas elektrotehnikas fakultātē. Mēs esam lietišķi, uz produktu orientēti, bet tik un tā dažas disertācijas ir ar fundamentālu ievirzi, piemēram, tika pētīta saules radiācijas ietekme uz ūdens caurplūdi upēs un kā tas ietekmēs atdevi no spēkstacijām Daugavā.

Ko jūs domājat par reformām augstākajā izglītībā un zinātnē?

Reformas jāīsteno nevis tad, kad naudas nav, bet tad, kad var papildus iedot. Man ir ķecerīga doma, ka Rīgā varētu būt vēl viena universitāte, kurā apvienotu četras vai piecas mākslas un kultūras augstskolas. Ja vien piešķirtu divreiz lielāku finansējumu, augstskolas pašas to izdarītu.

Vai par trešdaļu lielāks finansējums nepalīdzētu?

Nezinu, ir jau arī ambīcijas. Tikpat labi Jūras akadēmija atkal varētu būt mūsu fakultāte, tad viņiem būtu doktorantūras programma. Galvenais ir vēlme un netendenciozi aprēķini, kur ir mazākas izmaksas. Mēs RTU, vairāk vai mazāk esam monopolisti inženiertehniskajā izglītībā un nav daudz programmu, kas atkārtotos citās augstskolās. Inženierekonomikas fakultātē savukārt ir ļoti maz budžeta vietu, toties viņiem ir daudz maksas studentu, acīmredzot viņi māk cīnīties ar citiem, kas piedāvā līdzīgas studiju programmas. Nevar ar vienu mērauklu mērit klasiskās universitātes un tehnoloģiskās. Eiropā drudžaini pašlaik strādā pie jauniem

indikatoriem, lai uzskaitītu tehnoloģijas, augstskolu ieguldījumu reģiona tautsaimniecībā u. tml. lietas, ne tikai Nobela prēmijas laureātus. Es jau teicu pirms gada vai diviem: ar tiem līdzekļiem, kas tiek ieguldīti Latvijas augstākajā izglītībā un zinātnē, mēs esam čempioni.

Jūs apgalvojat, ka tie līdzekļi tiek izlietoti ļoti efektīvi?

Neko nevar apgalvot. Es balstos uz eksperimentāliem pierādījumiem.

Ko var efektīvizēt?

Tagad mūsu izdevumus veido algas un komunālie maksājumi. Attīstībai praktiski līdzekļu nav. Komunālos izdevumus varētu samazināt uz pusi, ja mēs koncentrētu visas fakultātes Ķīpsalā. Tad atbrīvotos 20 - 30 ēkas, ko varētu pārdot un līdzekļus novirzīt attīstībai. Otrs, kā jau minēju, ir jāpiesaista līdzekļi pētniecībai un jādabojas ar uzņēmumiem. Jāteic, ka lielajiem spēlētājiem mēs esam interesanti, ja te ir gan zinātnieki, gan uzņēmēji, kuri kaut ko ražo, kas viņiem der. Vienus pašus pētniekus mūs nemaz neņem, ir vajadzīgs, lai SIA Arcus Elektronika vai kāds cits ražotu kaut ko, kas ir derīgs tam kosmosa kuģim.

Kāpēc izlēmāt kandidēt rektora vēlēšanās?

Fakultāte mani izvirzīja jau arī iepriekš, kad līdzšinējais rektors, profesors Ivars Knēts pretendēja otro reizi. Toreiz sporta pēc izgāju visu procedūru, tomēr beigās atsaucu savu kandidatūru, jo redzēju, ka viņam ir pārliecinošs atbalsts. Šoreiz mani izvirzīja septiņas fakultātes, sapratu, ka atbalsts būs un ka ir vērts to darīt.

Pirms vēlēšanās jūs tikāties ar studentiem. Ko viņi vēlas no augstskolas?

Jāsaka atklāti, studenti man lika diezgan daudz padomāt. No katra pretendenta viņi prasīja rakstiskas atbildes uz 36 jautājumiem. Pārsteidza, ka viņus interesē pilnīgi viss - ne tikai sadzīve, naudiņa, bet arī nodarbību kvalitāte, pasniedzēji, politika. Tagad mūsējie diezgan daudz braukā uz ārzemēm un var salīdzināt. Liels lūgums ir pieaicināt ārvalstu pasniedzējus. Lai to izdarītu, daudz naudas nevajag, bet jāpārorganizē studiju process - jāizveido moduļveida apmācības, lai varētu uz pāris nedēļām dabūt pasniedzējus uz Rīgu. Atbildot uz studentu jautājumiem, daudz ko sasolīju. Daži no solījumiem ir diezgan apjomīgi - piemēram, uzbūvēt studentu māju, kur varēs mācīties, kur būs lielāka bibliotēka, vieta kultūras pasākumiem, ēdnīca. Blakus šai plānotajai ēkai jau ir sporta komplekss, peldbaseins - tā ka daudz kas jau ir, tikai jāsakārto. Daudz jautājumu bija par pakalpojumiem. Studenti želojās par transportu - RTU fakultātes ir izmētātas pa visu Rīgu, arī no centra jātiek pāri uz Ķīpsalu - kontrolieru ordas speciāli stāv aiz tilta un ņer nabaga studentus. Jāmēģina iet uz Rīgas domi, lai atļauj braukt, lai taču neķer vismaz vienu pieturu, mēs par to varētu samaksāt.

Vai studentus interesē darba tirgus?

Par karjeras izaugsmi jautājumu bija diezgan maz. Lielākā daļa studentu mācās inženiertehniskās zinātnes, un darbs vairāk vai mazāk ir nodrošināts. Bezdarbnieku absolventu starpā ir maz - tikai 2 - 3 %. Jaunieši ir mainījušies. 90. gadu vidū šķita, ka viņiem neko nevajag. Tagad ir daudz aktīvu jaunu cilvēku, kas vēlas nākt uz inženierzinātnēm, kas paši saprot, ka te viņi nekad nebūs zaudētājos, arī interese par zinātne ir pieaugusi. Agrāk tā bija gandrīz piespiedu kārtā, formāli, bet tagad ir vairāk studentu, kas vēlas ar to nodarboties: lai tik ļauj viņiem nākt uz laboratorijām. Manuprāt, vairāk jauniešus vajadzētu virzīt uz uzņēmējdarbību. Tas būtu jāatbalsta, bet valdība ir paslinka ar to.

Kādā veidā valdība varētu atbalstīt?

Paņemt kaut vai angļu, zviedru vai franču pieredzi. Atbalstīt ne tikai tehnoloģiskos parkus un biznesa inkubatorus, kas ir pie universitātēm, bet uzdot universitātei trešo uzdevumu - veidot zinātnietilpīgus uzņēmumus. Augstskolas pirmais un pats galvenais uzdevums ir jaunu zināšanu radīšana, otrs - speciālistu sagatavošana un trešais - uzņēmējdarbības sekmēšana. Šādu modeli pirms gadiem 4 - 5 redzēju Liverpūlē, kur kādreiz bija attīstīta smagā rūpniecība. Tagad katrai universitātei ir uzdevums gadā sagatavot tik un tik jaunu uzņēmumu. Viņiem par to, protams, dod naudiņu. Studenti sāk kā individuālie uzņēmēji, pēc tam turpina attīstīties. Ir speciāli menedžētas darba vietas, internets, grāmatvedība un citi pakalpojumi.

Mums ar šādu atbalstu ir kā pa viņiem - līdz iestājai Eiropas Savienībā valdības vīri vispār neatbalstīja inovatīvo darbību Latvijā - nebija neviena finanšu instrumenta. Pirmais show case bija Tehnoloģiskais centrs, kuru ar nelielu summu katru gadu finansēja Izglītības un zinātnes ministrija.

Pirms trim četriem gadiem sāka atbalstīt 6 - 7 inkubatorus, tad pārtrauca, pērn un šogad atbalsta inkubatorus, kas nav Rīgā. Bet te ir viss zinātniskais potenciāls! Ko tad mēs visi skriesim uz laukiem? Kaut gan mēs jau arī neesam tik vienkārši. Pašlaik arvien vairāk sadarbojamies ar Cēsīm. Tur tiek veidots tehnoloģiskais parks, RTU ir biznesa inkubators - plānojam sadarboties. Universitāte Cēsīs plāno atvērt arī savu filiāli.

Kad tas varētu būt?

No nākamā rudens - līgums par filiāles veidošanu jau ir parakstīts, projekts tiks īstenots ar Ziemeļvalstu atbalstu.

Kādas studiju programmas tiek plānotas?

Tur būs enerģētika, mašīnbūve, IT un metālapstrāde - jomas, kurās Cēsu pusē ir profesionālās skolas. Ar Vidzemes augstskolu šīs programmas nedublējas, varbūt nedaudz Informācijas tehnoloģiju fakultāte, kur māca modelēšanu un tehnogēno inženieriju.

Kas vēl ir augstskolas attīstības plānos?

Pats būtiskākais ir koncentrēt darbību Ķīpsalā. Otrkārt, veidot programmas angļu valodā - katrā fakultātē vismaz vienu, tad mēs varam veicināt studentu un mācībspēku apmaiņu. Un, protams, jau daudzus gadu runājam, ka mums nav līdzvērtīgas situācijas ar privāto sektoru - privātās augstskolas drīkst mācīt krievu valodā par maksu, bet mums tas ir liegts ar likumu. Mums atņem naudu un neļauj arī pelnīt.

Uzņēmējam šāda loģika nebūtu saprotama. Esmu diezgan daudz 90. gados bijis saistīts ar biznesa vidi, dibinot kopuzņēmumus, un šis domāšanas veids man nav svešs. Teikt, ka cietīs valsts valoda - es tam negribu piekrist. Ir valsts finansētas studiju vietas, kur viss notiek latviski. Godmanis un citi valdības pārstāvji mums ne reizi vien ir teikuši: jums pašiem jāpelna. Mēs sakām: palīdziet, lai mēs to varētu izdarīt.